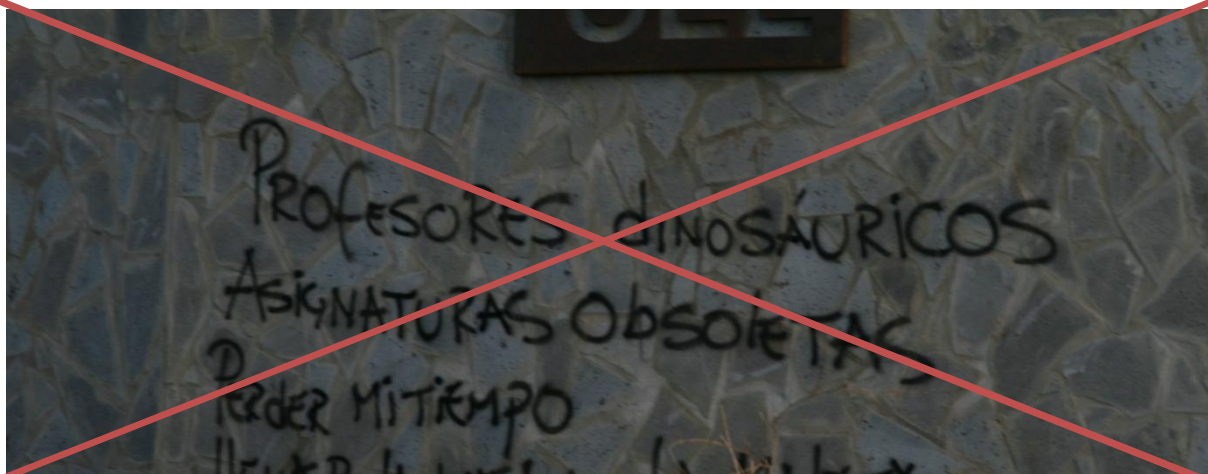

Programové prehlásenie kandidáta na funkciu dekana Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave pre obdobie rokov 2019 - 2023

(...starí profesori, zastaralé predmety...)

Namiesto rečnickej otázky dovoľm si odvíjať úvodné myšlienky svojho programového prehlásenia krátkym momentom, ktorý ma ako anonymný symbol študentského vzdoru čakal zvečnený na múre jednej španielskej univerzity. Ak je (nesporne celkom chybné!) reálnym obrazom názorovej a náladovej hladiny európskej mladej generácie, je najvyšší čas presvedčiť ju o tom, že presný opak je pravdou (aspoň u drvivej väčšiny študijných programov). Napríklad Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave prešla v posledných rokoch v mnohých svojich dimenziách ozdravnou a modernizačnou transformáciou v úsilí progresívneho vývoja. Od koncepčných zmien v intenciách naozaj celoplošnej orientácie na tie najkvalitnejšie vedecké výstupy (obdiv patrí najmä pracoviskám, ktoré boli nútené modifikovať svoje dlhodobo zakorenené zvyklosti), cez finančnú kondíciu až po započatú rekonštrukciu fakulty in sensu stricto. Aj nedávna komplexná akreditácia jasne indikuje, že fakulta patrí z hľadiska kvalitatívneho (a v mnohých oblastiach aj kvantitatívneho) k najprestížnejším vedecko-pedagogickým inštitúciám na Slovensku a jej osobitný potenciál spočíva v širokom a komplexnom diapazóne ponúkaných študijných programov. Zámerne pritom poukazujem na status quo, aby som sa ako člen súčasného vedenia fakulty celkom prirodzene prihlásil k *úsiliu o kontinuitu*. Nie, neprinášam populistické "revolučné" zmeny. Na druhej strane, hoci v intenciách už zadefinovaného (a niekedy aj "bolestného" progresu), sa do najbližších rokov otvára priestor pre zmiernenie stresu a *upokojenie pracovnej atmosféry*. Iste, produkcia závisí aj od duševnej pohody...

Vzdelávanie ako primárne poslanie vysokej školy

Napriek všetkým peripetiám súčasného vysokoškolského vzdelávania, ktoré akoby potláčali samotné vzdelávanie do úzadia, musí ostať táto rovina akademického života primárna. Aj na prestížnej fakulte, ktorá na rozdiel od tých menej kvalitných dokáže ťažiť najmä z vedecko-výskumnej činnosti! Nie je nutné konšpirovať nad všeobecne klesajúcim trendom záujmu o štúdium (napr. v roku 2005 bolo zapísaných 1122 prvákov BŠ, v 2010: 854, 2015: 550, 2017: 512), korešpodujúcim okrem iného s demografickým vývojom, nekontrolovateľným rastom vysokých škôl, veď napr. environmentalistiku možno dnes študovať na 11 vysokých školách, v 90-tych rokoch prakticky len na PriF UK v Bratislave.

Na druhej strane nemožno podceniť skutočne esenciálne kroky, ktoré objektivny pokles záujmu o štúdium zmiernia, zastavia, či dokonca aspoň čiastočne zvrátia. Napr. v prípade doktorandského štúdia, ktoré býva výkladnou skriňou každej prestížnej univerzity, pomohla *internacionalizácia* (takmer 30% prihlášok v roku 2018 bolo zo zahraničia) a následné prijatie zahraničných uchádzačov paradoxne zvýšiť inak kontinuálne klesajúci počet prihlášok na celkový stav z roku 2014. Priznávam, že je administrácia zahraničných uchádzačov viac ako absurdná predovšetkým v dôsledku absencie legislatívnej podpory (vrátane administrácie na oddeleniach cudzineckej polície), ale skúsenosti z posledných dvoch rokov ukázali, že internacionalizácia štúdia musí byť súčasťou našej fakulty ako *conditio sine qua non* (napr. PriF UK v Prahe dokumentuje dvojnásobný podiel zahraničných študentov) a iste nie na úkor našich vlastných študentov. Talentovaní zahraniční uchádzači sú okrem iného výbornou motiváciou pre tých slovenských.

Dnešná doba si jednoducho vyžaduje aktívne oslovenie maturantov. V tejto súvislosti vidím dôležitý potenciál v *propagácii prírodovedného štúdia* v etablovaní osobitného prodekanského *rezortu pre propagáciu štúdia a komunikáciu s verejnosťou* (agenda je už tak mohutná) s adresnou zodpovednosťou (bez navýšenia počtu prodekanov) a systémovou koncepciou. Takáto koncepcia sa dokáže ľahšie koncentrovať na široké spektrum relevantných aktivít, od tematického otvárania sa verejnosti až po technické prevedenie administrácie prijímacieho konania.

Možno aj z dôvodu pomaly klíčiacej najbližšej komplexnej akreditácie (bez ohľadu na jej formu) je nutná *komplexná diskusia nad efektivitou, aktuálnosťou, interdisciplinariťou a uplatniteľnosťou jednotlivých študijných programov* tak, aby ich spektrum odrážalo moderné trendy v záujme mladej generácie (v súčasnosti osobitne biologizáciu), časovú investíciu, spoluprácu medzi pracoviskami a v mnohých prípadoch aj bezproblémovú infiltráciu do praxe. Práve pre premostenie s relevantným uplatnením (napr. v oblasti doktorandského štúdia nachádza 85% našich absolventov uplatnenie priamo v relevantnom odbore s vyše 80 % nástupom okamžite po obhajobe dizertačnej práce) je potrebné vypracovať a aktualizovať "*alumni databázu*", ktorá vďaka úspešným absolventom štúdia zadizajnuje reálne potreby trhu práce do kurikula (viac ako 60% absolventov, prirodzene v závislosti od konkrétneho študijného programu, nachádza uplatnenie v lukratívnej súkromnej sfére a štátnej správe in s.l.). Formovanie mladého človeka si v dnešnej dobe vyžaduje jednoducho pomerne častú aktualizáciu a okrem už tradičného zázemia

(*kontinuita v modernizácii učebných priestorov, oddychových zón v úzkej spolupráci s aktívnou a inšpiratívnou študentskou obcou*) je stále nevyhnutnejším a žiadaným

komponentom štúdia aj *inovácia vzdelávacieho procesu* (napr. student-centered learning) *i prijímacieho konania, podpora mobility* (napr. v rámci schémy Erasmus+) a **sociálneho zázemia** (napr. študentské pôžičky) .

No a možno trochu legislatívne práve v tejto kapitole doplním, že v súčasnosti sa otvárajúci stý univerzitný akademický rok bude vysoko pravdepodobne prebiehať aj v intenciách *tvorby vlastného fakultného študijného poriadku*, ktorý upresní mnohé (síce už zaužívané) často stále pertraktované mechanizmy študijnej oblasti.

Výskumná vysoká škola

Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave má plné právo nazývať sa výskumnou vysokou školou, teda inštitúciou, ktorá si nekompenzuje nižší podiel výučby zvýšenou publikačnou aktivitou, ale subjektom, ktorý koketuje s myšlienkou, že len kvalitný vedec garantuje špičkové vzdelávanie (napokon toho reflexiou sú aj výroky v rámci hodnotenia pedagógov v študentských anketách, ktorých výsledky musia nabrať na reálnej váhe).

Paralelne však nemožno poprieť, že práve všeobecný pokles študentov na európskych univerzitách (vrátane UK v Bratislave) nepriamo apeluje na koncepciu nárastu publikačných aktivít, ktorú však možno úspešne realizovať len na kvalitnej vysokej škole (napriek dočasným "adaptačným" opatreniam tých menej kvalitných). V týchto dimenziách sú *mechanizmy delenia štátnej dotácie na našej fakulte nastavené stimulačne a vo všeobecnosti dlhodobo udržateľne, hoci diskusia k menšiemu ladeniu je vždy súčasťou akademického života*. Podiel vedeckých výstupov pri hodnotení kvality pracoviska iste v najbližších rokoch neklesne. Na druhej strane si musíme priznať, že vzhľadom na často heroické vyťaženie mnohých tvorivých pracovníkov pri kvalitnej publikačnej aktivite sotva možno počítať o ďalšom výraznom náraste publikačných aktivít. Stres pôsobí často inhibične...

Do istej miery sa v týchto súvislostiach nedávno objavil potenciál v už *legálnom zarátavaní publikácií doktorandov v jurisdikcii fakulty* pôsobiacich na asi dvadsiatke spolupracujúcich externých vzdelávacích inštitúcií (bez afilácie fakultného pracoviska a akéhokoľvek ovplyvnenia financovania domovského ústavu). To je skutočne revolučný prvok, keďže táto kohorta doktorandov nám prináša ročne niekoľko desiatok publikácií z relevantných databáz. Preto musí fakulta garantovať *konštruktívnu spoluprácu s relevantnými ústavmi SAV a podporovať programy, ktoré v takomto režime už dlhodobo pôsobia*. Vo vedeckej oblasti, s ktorou doktorandské štúdium prirodzene koketuje, je kooperácia s externými vzdelávacími inštitúciami, ale rovnako aj zo zahraničnou komunitou (pri mobilitách) doslova esenciálnou. Mimochodom, súčasná právna platforma (aj keď je to prekvapujúce) umožňuje oveľa vyššiu bilaterálnu, no stále málo využívanú spoluprácu aj v oblasti *spoločných doktorandských programov* (napr. schéma Cotutelle).

Na už tradičný záujem PriF UK v Bratislave o vedecké projekty (osobitne medzinárodné) je nutné prirodzene v plnej miere nadviazať a kontinuálne udržiavať vytvorené servisné služby pre záujemcov o ne (najmä na poli masívnej administrácie). Nielen avizovaný projekt ACCORD (ktorý má okrem iného prispieť do špičkovej prístrojovej výbavy pracovísk) ale aj mnohé ďalšie schémy by mali pamätať na podporu postdoc pozícií (v prípade ACCORD je ich

až 30), osobitne zahraničných uchádzačov, ktorí fakulte môžu priniesť novú inšpiráciu a myšlienky.

Prirodzene v závislosti od finančnej situácie na fakulte sa otvára priestor pre systémové opatrenia v *posilnení akademickej obce o špičkové osobnosti* (vrátane zahraničných so záujmom pôsobiť na našej univerzite) okrem iného aj pravidelne udržiavanou dotáciou na odôvodnené navýšenie platových podmienok (napr. štatút osobného platu).

Od ľudských zdrojov po štruktúru fakulty

Personálnu štruktúru fakulty (osobitne vo sfére jej tvorivých pracovníkov), ktorá zákonite v posledných rokoch prešla istou generačnou revitalizáciou (často s jasne pozitívnymi konsekvenciami vo výkone pracovísk), možno vo všeobecnosti považovať za dlhodobejšie udržateľnú, efektívnu a korešpondujúcu s formálnymi pravidlami úspešnej akreditácie. Väčšina katedier preukázala v rámci svojho vedenia profesionalitu a schopnosť promptne sa adaptovať na určené pravidlá delenia dotačných prostriedkov. V takej situácii možno len plne *podporiť ich kompetenciu pri vlastnej personálnej politike*, keďže samé cítia, ako konkrétni zamestnanci (okrem centrálne monitorovaných profesorov a docentov na funkčných miestach), vrátane odborných asistentov s plným nasadením v administrácii či výučbe cvičení a seminárov, prispievajú k celkovému výkonu pracoviska bez ohľadu na ich publikačnú činnosť. Jednoducho na dôvere etablovanú kompetenciu vedúceho katedry, ktorý asi najlepšie pozná špecifiká svojho kolektívu, nemožno podceňovať. Naviac, jeho (jej) vysoká profesionalita a schopnosti zvládať mnohé administratívne úkony otvára *priestor pre zníženie byrokratickej záťaže v mnohých dimenziách (tie tradične slúžia ako kontrolný mechanizmus)*. Ale dôvera je vždy zasúbená s (osobnou) zodpovednosťou za prípadné zaváhania až neúspechy...

Osobitú podporu je nutné hľadať v prípade vytvorenia "empatického" prostredia pre pracovníčky fakulty s malými deťmi, pričom isté možnosti sa črtajú v rovine "detského centra" (nie klasickej materskej škôlky) a prírodovedných táborov.

Pestrá paleta akreditovaných prírodovedných disciplín je už tradične reflexiou diverzity pracovísk našej fakulty. Možno je štruktúra našej inštitúcie v tomto zmysle stále ideálna (mnohé pracoviská v ideálnom stave sú) a možno niektoré jej bunky už dávno prekročili mantinely aktuálnosti a optimálneho nastavenia. Tento fenomén pôsobí často ako nestrážená batožina v strede medzinárodného letiska: vzbudzuje pozornosť, ale svojimi okolnosťami vedie k mystériam a konšpiráciám. Aj preto považujem za zaujímavé *otvoriť k téme "modernej revitalizácie fakulty" z hľadiska väčších, skôr nadkatedrálnych celkov pragmatickú diskusiu*, ktorá buď potvrdí optimálne status quo (bez potreby akýchkoľvek zmien a teda i záchranných balíčkov), alebo bude indikovať existenciu výrazne slabých a do budúcnosti len ťažko udržateľných ohniviek, ktoré sú však pre komplexnosť a komplementaritu disciplín pre fakultu nevyhnutné. Som si istý, že naša inštitúcia je na objektívnu diskusiu v tomto smere plne pripravená, aby sa rozptýlili akékoľvek pesimistické úvahy a strach z vlastného prežitia.

Všetky tieto myšlienky naberajú konkrétne obrisy najmä v intenciách avizovanej a historicky skutočne jedinečnej *rekonštrukcie fakulty* v rámci projektu ACCORD, ktorý je súčasťou

finančného plánu operačného programu Výskum a inovácie. Po jeho, v tomto momente už vysoko pravdepodobnom schválení, budú najbližšie roky (minimálne 2020 - 2022) prebiehať v intenciách ozdravných rekonštrukčných prác budovy, ktoré hoci u mnohých môžu vyvolávať drobné pocity neistoty až zúfalstva, budú pre celkový vzhľad akademických priestorov skutočne kľúčové.

Epilóg

Vždy som sa domnieval, že fakulta by nemala byť jednovaječnou dvojičkou striktne hierarchizovanej veľkolepej, konkurencieschopnej a prosperujúcej firmy. Iste, mala by prosperovať (a naozaj aj prosperuje), mala by byť veľkolepá (vo vedecko-pedagogickej oblasti aj je), darwinistickým prirodzeným výberom by sa mohla vynímať nad konkurenciou (to sa jej minimálne v národnom meradle darí). Azda jediný rozdiel však musí ostať na zreteli. "Generálny riaditeľ" neriadi v prípade vysokej školy bezduchých (hoci roboticky výkonných) úradníkov. Má okolo seba nadpriemerne inteligentných spolupracovníkov, s ktorými sa navzájom akceptuje, motivuje a inšpiruje. Vtedy je akademické prostredie výkonnejšie ako akákoľvek firma.

V Bratislave 10. septembra 2018,

Peter Fedor, kandidát na dekana PriF UK v Bratislave